

QUOD BENE VERTAT!

MONOMACHIAN

VETERUM HYPERBOREORUM,

cum pace

Celeberrimorum ad Aoram

PHILOSOPHORUM,

et ope

Admodum Reverendi Domini,

TORSTANI RUDEEN,

Poës. Prof. Amplissimi,

In Auditorio Aboënsi.

Die 27 Octob. Anni 1703.

Ad HONORES MAGISTERII

iturus,

disputandam dat

JOHANNES TUBO S.F.

EXC. JO. WALL.

Reverendissimo

In CHRISTO Patri ac Domino,

DN. JOHANNI
RUNGIO,

S. Theol. DOCTORI Amplissimo,
Diœcesios Narv. SUPERINTENDENTI
Celeberrimo,
Patrono suo propensissimo,

Da veniam, Pater alme, tuis quod sup-
plicat aris,

Qui colit eterno nomen honore Tuum.

Da, liceat templo tabulam suspendere
vestro,

Unde crebram sensit naufragus hospes opem.

Cede quod extorquet supplex tibi palma clientis,

Ne, licet indigni, dememinisse velis.

hanc opellam inscribit

devotissimus cultor

JOH. Tälpo.

Quod cum DEI Gratia,
& boni LECTORIS pace fiat!

I.

Μοναχία a *μόν* & *μαχόμεναι* pugno, derivata, significat pugnam, quam solus cum solo init. Vocatur hæc latinis duellum, suecis *Holmgång* & *Enwigs Kamp*.

2. Est autem alia palæstrica & ludicra, quæ animi & corporis in variis artibus & heroicis exercitiis instituendi causa suscipitur: ejus generis erant Græcorum exercitia athletica, quæ lucta, pugno, disco, trocho, quadrigis, jaculatione &c. fiebant; talia quoque erant sollennia Borealium exercitia, quibus omnes ingenui & nobiles juvenes initiabantur.

3. Erant autem vel bellorum præludia & artes militares numero 12, *Idrotter* s. exercitia principum dictæ: ex. gr. ars natandi, jaculandi, equitandi/ *rījda*

spett/luctandi, clava, cæstibus, pugionibus & ensibus pugnandi, vel ludi Scaldorum & literatorum ænigmatibus & hymnis certantium, quibus quoque nobiles adolescentes intererant, ut majorum res gestas audirent, exque iis instruendæ vitæ, nec non reipublicæ gerendæ documenta caperent.

4. Conveniebant vero certis anni temporibus in circis *Setewallat* dictis, præcipue ad principum aulas, ut experirentur mutuo suas vires & in artibus his progressus: tum vero non puerilibus lusum fuit ingeniis, sed plane fortibus & militaribus. Imo his exercitiis non modo nobiles pueri, sed quoque puellæ & virgines addictæ erant: sic duæ *Hervoræ* celebrantur in *Herv. Saga* & *Thorborga Erici Upsalarum Regis filia*, *Roffs S. c. 17.* nec non *Brynhilder Hertriggeri Ruffiæ Regis filia Asm. S. c. 1.* item mulier illa armata, quæ rustico *Tvare* nupsit *Herr. S.*

5. Alia vero pugna seria est & hostilis, quæ animo infesto fit, & intentione per vim & arma hosti vitam eripiendi &

& gloriam fortitudinis comparandi: non tam prior, quam posterior hujus loci est.

6. Est autem hoc genus pugnae mox a condito mundo ortum, etiam quum homines nondum sub imperiis degebant, sed tum demum frequens est factum, quum coeptae sunt res certis Dominis propriae fieri, quae pluribus haecenus communes erant; tum enim uno rem communem in proprietatem vindicante & altero de suo communi jure non concedente, lis nata est, quam ubi nullus iudex decidit, vis non modo invicem inferri, sed & vi repelli coepta, resque in ejus potestatem redacta, qui viribus altero superior erat.

7. Deinde aucta & multitudine & malitia hominum, necdum constitutis civitatibus, coepta sunt quoque ea, in quae ne speciem quidem juris invalorem habuit, vi & dolo impeti, & a possessore vi juxta defendi: hinc ortae sunt pugnae & caedes, mortesque millies millenae, hinc quoque necessitas condendarum civitatum nata, in quibus res, quas
fin-

singuli advertus invalores tueri non poterant, omnes junctis viribus & communi consilio tuerentur.

8. Postquam vero in civitates concessum fuit, satis exterorum injuriis, publicis viribus obviam itum est; civium vero inter se non modo injuriæ, sed & privatæ vindictæ atque *μονομαχίας* legibus prohibita sunt in omnibus fere terræ partibus.

9. Verum in septentrione toto, non modo non interdicta fuit, sed legibus quoque sancita, factaque unicum medium & via ad obscuras lites sedandas, donec tandem successu temporis in pessimum abusum degeneravit per sceleratissimorum hominum licentiam, qui fiducia virium & cupiditate divitiarum, illecti quoscunque divites & nobiles, ipsosque reges, ni res petitas impetrabant, in pugnam provocabant: sic Hareker Järnhöf cum petita filia R. Ringeri, Hunvora, repulsam tulisset, sollicitavit eum ad pugnam ea lege, ut victori cederet virgo. Torst. saga cap. 2.

10. Si vero virgo quæ petebatur vel sponsum vel procum alium habuit, etiam ille provocabatur; sic a Kolone Krappe citabatur Rex Harald Gullmun/ Sturl. S. 6. & Hialmar ab Hiorvarder. Herw. S. c. 4.

11. Fiebat autem provocatio hoc ritu: provocator aut per alios pugnam hosti indixit, ut Romani per *Feciales*: sic Kolo R. Haraldum primo per patrem virginis Asæ pulcræ, iterum per socios victi ab se Hemingi, citavit, vel ipse, ut Fradmar Sturlogum; & quidem ea lege, ut si pugnam detrectaret, vocaretur infami omnibus nomine, *hwar mans niðing*/ & non modo id, de quo decernendum erat, sed aliquando quoque omnes suas res & opes hosti cederet. vid. Hist. passim. Aliquando pecunia certa utrinque in pugnae eventum deposita est; sic Kolonem inter & Sturlogum de pondo argenti convenit. Sturl. S. c. 10.

12. Indixit quoque provocator locum pugnae, qui plerumque erat in circis. *Lestvallar*/ ad aulam cujuspiam regis. vel

vel comitis, vel in trivio, vel etiam domi, ut Torstani & Grimmeri pugna contigit, Torst. 16. Alioquin duo perquam celebres loci erant, jam a primis fini huic destinati: unus ad Gotelbam, *Götaålf* in parva insula, prope ab ingenti illa aquarum præcipitantia, *Trällhätta* Sturl. 6. 7. 9. ad hunc Kolo Haraldum & Fradmar Sturlogum vocavit: alter in parva insula *Samsö* quæ vel in mari Balthico est non procul a Zelandia, vel prope charybdin Norvagicam, per quam transitus ad *walhäll* sive aulam Plutonis creditus est esse. Ab his insulis *νοβομαχία* dicta est *holmgång*.

13. Tempus pugnae solenne ut plurimum erat primo vere, sive exitu mediæ hyemis, *når högsta winteren är förbi*/ idque vel eam ob causam, quod tempus id opportunissimum rebus gerendis erat, vel quod pugnae feriis Juliis indictæ prius fieri non poterant.

14. Si vero provocatus vel infra suam dignitatem ratus vel viribus diffusus cum provocante dubitaret congregari, aliū qui vices suas ageret, substituit. Sic Rex Ha-

Haraldus Hemingum, deinde Sturlogum, qui loco suo cum Kolone pugnant, conduxit.

15. Sed si ante constitutum tempus ad locum certaminis venerunt, extructis casis per noctem quiescebant. Sturl. 9. ut prima luce, quæ adpellabatur wigliost/ sive certaminis lux, ad arma surgerent.

16. Quum tempus pugnae esset, tegmen pelliceum, vel corium sub pedes eorum stratum est, vel quoque circulus iis circumdatus, qui limes utriusque esset, extra quem nisi victori ire non liceret: deinde provocator legem certaminis s. Entwigsstamps lagen recitavit, ad quam præter ritus usitatos novi aliquando adjecti sunt.

17. Deinde gladium alterius subinde inspexit alter, an eodem vinci posset. effecerant enim aliqui magica arte, ut nec ipsi, nec tota eorum progenies, alio quam uno tolli possent ense, sic Kollo Kroppinbak pater se & suos ab omnis ferri ictu, excepto ense Angurvaldal.

Sal, tutos & inviolabiles præstitit. Torst.
 3. Hunc jam pridem amissum an apud
 Sturlogum inveniret, quæsit Kolo fili-
 us. Sturl. 10. Sed callide is, eundem ce-
 lavit, aliumque intuendum præbuit, sic-
 que alteri feroces animos addidit.

18. Tum vero qui sibi nimis fide-
 bat & in manibus se victoriam habere
 credidit, alterum blandis verbis tenta-
 vit & commemoratione suorum gesto-
 rum pellicere ad concedendam sine cer-
 tamine victoriam, armaque victori cum
 re de qua certandum erat, tradenda. Id
 fiducia sui Hemingo & Sturlogo persua-
 dere adgressus est Kolo. Talis vero vi-
 ctoria & minus periculosa erat, utpote
 incruenta, & victori gloriosior, sed sum-
 me ignominiosa & infamis victo.

19. Si illud ex voto non successit,
 alter alterum nefastis & abominandis
 verbis laceffit, sperans Furiarum hor-
 rida invocatione desperationem & pa-
 vorem hosti incuti posse, sic Goliath Da-
 videm adgressus est; vel voluerunt hosti-
 bus furorẽ ciere, & sic ad accuratam pu-
 gnam

gnam illos ineptos reddere: sic R. Rolvo G.F. Berserkos Haldani Russiæ Regis narratione de genere eorum infanda in furorem tantum vertit, ut prorsus impotes sui facti sint: tum vero levi eos opera morti dedit. Rolfs. s. 31.

20. Tum demum infestis animis in pugnam ruebant, & provocatus ex lege certaminis primum ictum dabat, sed non punctim, quia sic uno ictu tota pugna potuisset absolvi, sed cæsim, erant enim pugiones nostris heroibus parum in usu. Deinde pugna exarsit, nec tam crebris, quam gravibus & atrocibus plagis fiebat, tribuebatur enim gloria non tam percussionum numero, quam magnitudini, & præclara illa victoria habebatur, quæ paucis ictibus parata.

22. Si vero pugna inita alteruter de vita & victoria desperans, animum remisit, tum se victum professus, arma abjecit & vitam lucratus est. Aliquando vero alter, cui corpus, vestes vel arma carminibus erant imbuta, fiducia sui arma quædam abjecit, quo expeditior es-

set ad alterum invadendum: sic berserki omnes cum furor ille *Status* eos invasit, solo gladio instructi se hostibus obje-
re, indeq; dicti sunt berserki, a ber nudus & serk lorica.

22. Aliquando vero non se soli modo tutabantur, sed accessit quoque minister, *Stóldswán* dictus, qui clypeum Domino prætenderet. Katle S. Sic Rolvoni cum Harekero pugnanti a Thoro-
ne præpositus fuit clypeus. Rolfs G. S. 38, Aliquando ictus quoque dabat minister, vel factos a Domino ictus dubios auge-
bat & mortiferos fecit. Sic Rolvo Nefia s. naso, hærentem in humero Kolonis gla-
dium Sturlogi, clava in ejus viscera ade-
git. Sturl. 10. Interdum opem alterutri adferri lege cautum erat, ut in pugna Fradmaris & Sturlogi. Sturl. 12.

23. Si vero pugna eorum unius diei spatio finiri non poterat, computationibus & securo quiete noctem terebant: ita Asmund & Eigle: interdum quadri-
dum continuata est, ut Torstani & Gri-
meri. Denique non Duces modo inter
se

se manus conferebant, sed & eorum focii aliquando; sic quatuor focii Sturlogi cum totidem Fradmaris singuli cum singulis confligebant. Sturl. 12. Is animus erat fociis Almundi & Eigilli, ut cadente alterutro, singulatim inter se dimicaret. Asm. 2.

24. Deinde in hac pugna non modo viribus & arte bona, sed & mala certatum est: sic Biarmix rex Hareker cum Herrodo & Smider alternatim pugnans, cum viribus non posset, magia eos vicit; vertit enim se in draconem & aprum, subque ea specie male eos adfecit. Herr. B. 13. Memorabilis est pugna, quam Svipuder cum Finno quodam instituit, qui ut erant ambo magicæ artis callentissimi, ita suos utriusque ietus, utut vehementissimos & velocissimos, tam callide eludebant, ut neuter fauciaretur. Sed cum in omnibus pares essent, rabidissime, in canes versi se invicem mordebant, & neutro tum etiam victore, in aquilas transformati, rostris se invicem fodie-

bant, donec una caderet, altera victrix avolarer. Sturl. 12.

25. Insuperabiles vero varia arte se præstiterunt. Quidam inducia vel vestes corporis imas adeo incantatas habebant, ut nullo ferro perviæ essent, talem Irlandiæ Regis filia Orvaroddo donavit, ope cujus quoque et filios Andgrimi stravit, talem Benkhilder suo sponso confecit, quæ & terram elusit & vires natanti addidit. Asm. II. Thore Hund in Finnia mercaturam exercens 12 togas e pelibus rangiferorum sibi confici curavit, tanta arte præparatas, ut nullo armorum genere penetrabiles essent. Ol. f. 187.

26. Quibusdam id opis in clypeis fuit, ut si personarent tacti, portenderent certam victoriam, sic scutum Regideri Russiæ regis. GanguRols f. Alii magicas herbas & unguenta in interiori clypei parte condebant. Quorundam clypeorum margines magicæ runæ, malrunastafur dictæ, ambibant. Grettla 38. Non paucis e medio clypeo cornu, Grettla

ela 38: vel adamas, ut in *Wils.* *Siods* l. 5. eminebat umbonis loco, qui quamdiu salvus mansit, certam attulit victoriam: Sic quoque lapillus cassidi Grimeri insertus, dum immotus erat, eum invictum præstitit. *Torst.* 16. Aliorum corpus non nisi magia bene imbutis gladiis pervium erat, ut Kolonis ejusque progeniei, omnibus præterquam ense Angurvadal impenetrabile. R. Harekeri, soli ensi *Bullæ* incantato. *Herrod* 13. & *Otulfaxi*, de 80 viris in *μονομαχία* victoris, soli cultro *Sindre pygmæi* pervium erat. *Torst.* 23.

27. Sed qui tandem victor de altero factus est, non modo insignem gloriam fortitudinis, sed & id, de quo certabatur, reportavit, imo & spolia & amputatum caput victi recens vel sale conditum domum tulit. *Grettla* 70. reliquum vero corpus ex condicito & lege rite terra condere & sepelire debuit. *Orvarodds* l. 20.

28. Sed tantæ crudelitatis interdum erant gigantes, ut dentibus victi guttur secare non horruerint. *Sigmundus* guttur

Synfiotlæ præmordit. Wolf. l. 8. & Ogmundus victi a se Vigneri. Orw. S. 29. Sic Orulfaxe Torftani jugulum laxare dentibus conabatur. Torft. 23.

29. Si vero & arte & viribus pares erant, nec vincere aut vinci poterant, coibant in sanctissimum fraterni amoris fœdus, jurantes ex lege fœderis se fidissimos futuros, omnia sua bona ex æquo possessuros tam præsentia quam futura, alterum alterius mortem vindicaturum & eum tumultaturum, & tumulo thesaurum illaturum, nec non funeri alterius tres noctes adessurum. Hanc deinde legem, fostbrødralag/ sanguinis sui comissione sanciebant & familiarissimi homines facti sunt.

30. Interdum quoque victi & graviter vulnerati in fraternam societatem a victoribus adsciti sunt, ut Fradmar a Sturlogo jam morti vicinus, & Eigillus ab Almusundo prostratus. Et maxime mirum est intensissimis & in summo pugnae ardore constitutis animis tantum amorem se subito infudisse, ut non modo vitam, sed & arctissimam familiaritatem

tatem hosti offerrent, eamque sanctam & inviolatam ad finem vitæ servarent: hoc vero summæ humanitatis est in Arctois argumentum, virtutem etiam in hoste admirantis.

31. Sed erat quoque aliquando pugna ineunda cum masculi animi feminis, *Jättkonor* & *sföldmøer* inde dictis, quod in armis natæ & exercitatæ erant. Sic *Tvare* rusticus congressus est cum *Brinhilder*, quæ victa ei nupsit; sic *Hervora* major cum multis latronibus confligit, eosque neci dedit, ejus neptis *Hervora* minor ex equo pugnavit cum *Lauduro* fratre, & *Thorborga* cum *Rolvone* dimicans multos ex ejus exercitu fudit. Non degeneravit a sanguine patrio *Penthesilea* Amazonum regina, quæ cum *Achille* ad *Trojam* pugnavit. Hom. II.

32. Eæ vero pugnae, quæ non indicabantur, raptim & sine lege fiebant, erantque crudeliores pro ratione causæ & personarum. Sic in piratas pessimos quum *Reges* & *regum filii* inciderunt,
gra

graviter eos multarunt. Gigantēs vero etiam innoxios homines sibi obvios sine causa & lege ad pugnam sollicitabant & vita spoliabant.

33. His memoratis & aliquando pluribus ritibus *μονομαχία* veterum instituta est, & tam ad civiles, quam criminales lites decidendas usurpata, donec leges copiosiores in eum finem latae sunt. Et meretur quidem aliqua parte laudem hic mos in defectu legum: nam status ille naturali erat, quam civili similior, in eo autem quivis contra invasores se & res suas defendere necessum habet, quia auxiliū magistratus implorare non potest, qui jus dicat & litem dirimat, debet igitur vim vi repellere & jus suum armis tueri, tum praesertim, quam periculum tam praesens est, ut aliter propulsari nequeat. Sed nec in eo statu quisquam obstringitur ad fugam capeffendam, sive suum jus alteri cum periculo vitae indulgendum, quin potius fas est aggressorem, qui semel injurius erat,
 pro

pro hoste habere, & qui talis est, nullo amplius jure munitur, quo minus quovis modo ab altero repellatur.

34. Quinimo fama & vita quia pari passu ambulant, idem licet in existimationis & famæ propugnatione & vindicatione, quod in vitæ: nam existimatio illa simplex, in eo consistit, ut quis habeatur pro viro bono & ad socialitatis humanæ leges prono; quæ si demitur, non magis pro homine habetur. Igitur si injuste ea per malos homines imminuitur, debet eandem omni modo alter adferere & vindicare. Sic cum provocabatur quispiam in pugnam, ea lege, ut si exisset, infami nomine nidîng oneraretur, & juxta res suas amitteret, necessitate adactus est duplici ad certamen, tum ut res suas, quæ petebantur, tum quoque famam conservaret, quæ citra certamen amissurus erat.

35. Denique & pugna potuisset abstinere provocatus, & minas ac contumelias provocantis susque deque habere, nisi non modo opinione vulgi, sed &

lege confirmata fuissent in eum dictē-
 ria, quæ jecit provocator. Vulgo quidem
 ille timidissimus & nullius frugi homo
 habitus est, qui non comparuit ad pu-
 gnam citatus, sed & lege sancitum fuit,
 ut talis haberetur: ex gr. in fine legg. Upl.
 hæc extant: *Si vir viro probrosum verbum
 dicat, non es virili pectore, nec viro cuiquam
 par, & respondeat alter, ego sum vir, qualis tu.
 Hi in trivio conveniant. Si compareat provo-
 cans, nec provocatus, sit talis ac vocatus erat
 a provocante, ut qui nec pro mare nec pro femi-
 na testimonium & jus jurandum dicere possit. Si
 vero compareat provocatus & non provocans,
 ille hunc ter altissima voce infamem s. niding
 pronunciet & signum in terra radat, sitque
 alter eo deterior, quod dixit, quæ prestare non
 ausus est. Si jam uterque comparent, justis in-
 structi armis, & provocatus cadat, dimidio mul-
 tæ capitalis pretio s. mād half mans boot/
 cædes ejus expiator: si vero provocans cadit,
 imputet suæ temeritati, capitalis ei lingue suæ
 petulantia, jaceat in campo in expiatus, sive ce-
 de prorsus impunita.*

36. Non itaque mirum est, pronos adeo fuisse majores nostros ad pugnam ineundam, quum tota salus eorum verteretur in ea; sed erat quoque aliud, quod eos instigabat, nempe beata fortium virorum vita apud Odiniū s. Plutonem post mortem, timidorum vero fors miserima, qui alternatim flamma montis Hecclæ, & intentissimo gelu Islandiæ torquendi erant. Saxo Gr. præf. ad hist. Dan.

37: In eo igitur statu rei publicæ non modo necessaria, sed & laudabiles erant *νονομαχίας*, non item jam in bene constitutis civitatibus, quippe quæ tollunt unionem subditorum inter se & subditorum cum imperante, quæ anima rei publicæ sunt. Ita vero uniri debent inter se subditi, ut consentiant in animum hostes propullandi junctis viribus, & media ad eum finem necessaria comparandi, qui consensus bonus & firmus cum fieri nequeat, ubi omnibus, quod placet sentire & agere licet, necessum est, juncti hac ratione inter se cives, suam voluntatem omnes unius hominis vel con-

cilii voluntati subjiciant, inque unam regiminis formam consentiant.

38. Sed violatur ea concordia, quum cives proprio ex arbitrio & privatim lites suas terminant, nec compositione modo partium, sed & vi atque injuria multiplici: pars enim summi imperii est, lites & injurias civium cognoscere & dirimere, singulorumque facta ad normam legum examinare, ac poenam legibus congruam dictitare & infligere; quod omne per civium *νομομαχίας* destruitur.

38. Deinde omne jus & fas tam divinum quam humanum abrogaretur, si totum ex armis malorum penderet, & res omnes jure occupatae & acquisitae dicerentur, quae robusti & feroces homines aliis, qui viribus sibi inferiores erant, per vim eripuissent. Præcipitaretur sic publica res in eum miserum statum, ac Norvagica res detrusa erat tempore Erici Comitis, quum berlerki & gigantes immanes cives omnes pro lubitu prædabantur, & quoscunque divites ac nobiles spe divitiarum ad pugnam sollici-
ta-

tabant: & tum quidem res tota perdita
fuiſſet niſi dictus comes & nequiſſimos
illos in exilium ejeciſſet, & *μονομαχίας* om-
nes legibus prohibuiſſet. Greſla. c. 17.

40. Non itaque in civitate licitum
eſt in duellum deſcendere ob lites diri-
mendas, ſed debet provocatus ubi peri-
culum imminet, præſidium ſibi circum-
ponere & magiſtrato iudicare vim ſibi
ab altero intentari, abque illo opem con-
tra invaſorem implorare. Si vero in a-
renam ſine neceſſitate cum provocatore
deſcendat, inque tales anguſtias rediga-
tur, ut niſi eum interimat, ipſe perire
debeat, ſicque ſe deſenſurus, alterum ſpo-
liet vita, homicidii reus eſt: quia leges
eum prohibebant in tale periculum ſe
conjicere, & inconſulto magiſtrato pri-
vatam vindictam parare.

41. Sed ſi inſidiis & dolo invada-
tur, nihil mali metuens, & vita ejus in
ſummo discrimine ſit, nec poſſit auxili-
um magiſtratus invocari, nec fuga aut
receptus tutus ſit, tum demum vim vi
opponere licet, & hoſtem etiam cum

cæde repellere, imo eo usque invadere, donec pœnitentiam facti ostendens veniam perat. Vindicta vero & de futuro cautio magistratus arbitrio subjicienda sunt.

42. Veterum ista opinio fortitudinis & prompti animi, jam quidem ut impia & rei publicæ noxia abolita est per leges publicas; restat tamen ejus radix in ferocibus etiamnum juvenibus, qui in rixas & pugnas ruere, & ne leveram quidem contumeliam inultam pati, generosi & fortis animi signa putant. Sed facessant illa ex populo Christi, quem decent pax, concordia, amor, ad condonandas injurias pronitas & arctissima in DEO unio, quam cum divino Augustino adfectabimus, dicentes: Fecisti nos ad te, nec requiescimus, donec perveniamus ad te.

SOLI DEO GLORIA!

